

УДК 342.15

THE TERRITORY OF THE STATE UNDER THE CONSTITUTION OF UKRAINE

ТЕРИТОРІЯ ДЕРЖАВИ ЗА КОНСТИТУЦІЮ УКРАЇНИ

Shkabaro V.M. / Шкабаро В.М.

s.l.s., as.prof. / к.ю.н., доц.

ORCID: 0000-0002-7105-6170

Alfred Nobel University, Dnipro city, Sicheslavska Naberezhna 18, 49000

Університет імені Альфреда Нобеля, Дніпро, Січеславська Набережна, 49000

Анотація. В роботі розглядається Конституція України як нормативно-правовий акт, який має вищу юридичну силу у визначенні території держави. Автор обґрунтував визначальну, первісну та основну роль і значення Конституції України у цьому питанні. У роботі автор навів норми Конституції України, які закріпили засади конституційного визначення території держави. Автор дослідив конституційні норми Конституції України, які визначають конституційні основи державної території як елементу політичної основи держави та механізму держави в цілому.

Ключові слова: держава, територія, конституція, суверенітет, конституційний лад.

Abstract. The paper considers the Constitution of Ukraine as a normative legal act that has the highest legal force in determining the territory of the state. The author substantiated the defining, original and main role and significance of the Constitution of Ukraine in this issue. The author cites the norms of the Constitution of Ukraine, which established the principles of the constitutional definition of the territory of the state. The author studied the constitutional norms of the Constitution of Ukraine, which defines the constitutional foundations of the state territory as an element of the political basis of the state and the mechanism of the state as a whole.

Key words: state, territory, constitution, sovereignty, constitutional system.

Вступ.

Матеріальною базою держави виступає територія, яка є простором здійснення державного суверенітету, виконання функцій держави, ведення державної політики та функціонування усього державного механізму. За територію століттями велися безперервні війни.

Територія завжди була, є та залишається об'єктом особливої та підвищеної уваги. Територія є не тільки обов'язковим атрибутом, а й необхідною ознакою будь-якої сучасної держави. Територія держави має свої межі – державні кордони.

Найважливіші сфери державного та суспільного життя визначаються в Основному Законі держави – у Конституції. Прийнята 28 червня 2016 року Конституція України є не тільки нормативно-правовим актом вищої юридичної

сили та Основним Законом Української держави, вона є джерелом, яке має одночасно правову, моральну, духовну, політичну, економічну та виховну цінність. Конституцію держави спокійно можна називати святинею, яка є особливим предметом національної пошани, надбання та гордості.

Основний текст.

Територія як обов'язків атрибут та необхідна ознака держави в Конституції України знайшла чимале закріплення, неодноразову згадку та чітке визначення. Цілісна та змістовна система конституційно-правових норм відведена встановленню основних засад визначення території держави на конституційному рівні. Наведемо найголовніші з них.

Суверенітет України поширюється на всю її територію, Україна є унітарною державою, територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканною (стаття 2).

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ (ч. 2 ст. 5).

Виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України (ст. 73).

Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу (ч. 1 ст. 17). Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України (ч. 2 ст. 17). Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом (ч. 3 ст. 17).

На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом (ч. 6 ст. 17). На території України не допускається розташування іноземних військових баз (ч. 7 ст. 17).

Утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності

держави, забороняються (ч. 1 ст. 37).

Конституція України визначила наявність у присязі народного депутата України та Президента України зобов'язань усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України (ч. 2 ст. 79 та ч. 3 ст. 104 Конституції України).

Питанням території держави за Конституцією України опікується також Верховна Рада України, до повноважень якої у цій сфері належить наступне: внесення змін до Конституції України відповідно до розділу XIII Конституції України, призначення всеукраїнського референдуму з питань, визначених статтею 73 Конституції України, прийняття законів, визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в Організації Північноатлантичного договору, схвалення рішення про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України тощо (ст. 85).

Гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України відповідно до частини 2 статті 102 є Президент України. До повноважень Президента України Конституцією України віднесено забезпечення державної незалежності, національної безпеки і правонаступництва держави, призначення всеукраїнського референдуму щодо змін Конституції України відповідно до статті 156 Конституції України, здійснення керівництва у сферах національної безпеки та оборони держави, прийняття відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, підписання законів тощо (ст. 106).

У статті 92 Конституції України закріплено сфери суспільного життя, що визначаються та встановлюються виключно законами України, у тому числі: територіальний устрій України (п. 13 ч. 1), правовий режим державного кордону (п. 18 ч. 1), організація і порядок проведення референдумів (п. 20 ч. 1) тощо. Конституцією України заборонено внесення змін до неї, якщо зміни

спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України (ч. 1 ст. 157).

Кабінет Міністрів України забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України (п. 1 ст. 116).

Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх особливостей та традицій (ст. 132).

Висновки.

Були розглянуті норми Конституції України, які визначають конституційні основи державної території як елементу політичної основи держави та механізму держави в цілому та які є імперативними та аксіоматичними у вирішенні питань щодо державної території. Зроблено висновок про те, що, оскільки Конституція України є нормативно-правовим актом вищої юридичної сили у визначенні території держави, то визначальну, первісну та основну роль і значення у питаннях визначення державної території має саме Конституція України.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр/paran4202> (дата звернення: 11.08.2020).

Стаття надіслана: 12.08.2020 р.

© Шкабаро В.М.